LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO
CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE

Lakivaliokunta

HE 33/2023 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi vanhemmuuslain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Esityksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutattaviksi vanhemmuuslakia, oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista annettua lakia, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettua lakia sekä sukupuolen vahvistamisesta annettua lakia. Esityksen mukaan vanhemmuuslakia ja oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että ne mahdollistavat synnyttäneen äidin äitiyden selvittämisen ja vahvistamisen tilanteessa, jossa äitiydestä ei ole saatavilla asiakirjanäyttöä tai asiakirjanäytön luotettavuudesta ei saada riittävää selvitystä. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain isyyden selvittämistä koskevat säännökset laajennetaan koskemaan myös synnyttäneen äidin selvittämistä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että tuomioistuin voi määrätä oikeusgeneettisen tutkimuksen tehtäväksi viimesijaisesti myös haudatusta vainajasta. Lisäksi oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain nimikettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain nimi olisi jatkossa laki oikeusgeneettisestä vanhemmuustutkimuksesta.

Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta lausua asiassa. Keskusliitto lähestyy asiaa lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Keskusliitto kiittää, että esityksessä on synnyttäneen äidin selvittämistä lähestytty nimenomaan lapsen edun näkökulmasta. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Esityksessä on myös hyvin huomioitu, että vanhemmuuden sääntelyssä tulee lähtökohtana olla lapsen oikeus vanhempiin, ei vanhempien oikeus lapseen.

Keskusliitto pitää hyvänä, että synnyttäneen äidin selvittämistä selkiytetään, sillä nykyisellään menettely synnyttäneen äidin äitiyden vahvistamiseksi on monimutkainen, epävarma ja useita viranomaisia työllistävä. Keskusliitto kuitenkin korostaa, että äitiyden selvittämisen yhteydessä tulisi mahdollisimman laajasti ottaa huomioon lapsen ja hänen perheensä kotimaan tilanne ja olosuhteet. Vaikka lähtökohtana onkin asiakirjanäyttö, tulisi kynnyksen oikeusgeneettiseen varmistamiseen olla sillä tavoin matala, ettei osa lapsista tämän vuoksi jää ilman vanhemmuusmerkintää.

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki, FINLAND
Tel +358 50 411 2380 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Keskusliitto toteaa, että lapsen arjessa ja hänen asioidensa hoitamisessa, selvittämätön ja vahvistamaton vanhemmuus voi aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia, esimerkiksi tiedonsaantiin ja lapsen puolesta toimimiseen liittyen. Tämä puolestaan asettaa lapset keskenään eriarvoiseen asemaan ja heikentää heidän oikeusturvaansa. Yleissopimuksen 2 artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee taata yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista syrjintää. Yleissopimuksen 7 artiklan mukaan, mikäli mahdollista, lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.

Yleissopimuksen 12 artiklan mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Keskusliitto pitää hyvänä, että vanhemmuuslain 9 §:n 2 momentin perusteluissa on nyt viittaus 1 momentin perusteluihin, joissa todetaan, että tilanteessa, jossa lapsi ei ole vielä täyttänyt 15 vuotta, mutta on lähestymässä 15 vuoden ikää, on usein välttämätöntä selvittää myös alle 15-vuotiaan alaikäisen mielipide, koska vanhemmuutta ei voida vahvistaa ilman lapsen suostumusta enää sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta. Keskusliitto kuitenkin korostaa, että myös tätä nuorempia lapsia tulisi kuulla ja heidän mielipiteensä tulisi huomioida heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. YK:n lapsen oikeuksien komitea on toukokuussa 2023 Suomelle antamissaan päätelmissä ja suosituksissa todennut, ettei lasten näkemyksiä oteta järjestelmällisesti huomioon heitä koskevassa päätöksenteossa ja suositellut, että Suomi takaa kaikille lapsille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa, tuomioistuimissa ja hallintomenettelyissä edellyttämättä vanhemman tai huoltajan suostumusta.[1]

[1] CRC/C/FIN/CO/5–6, kohta 19.